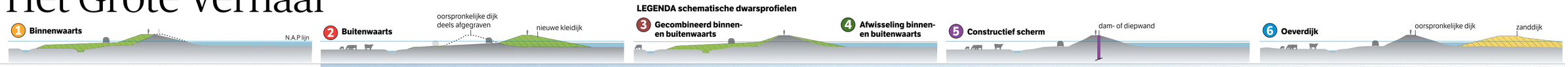

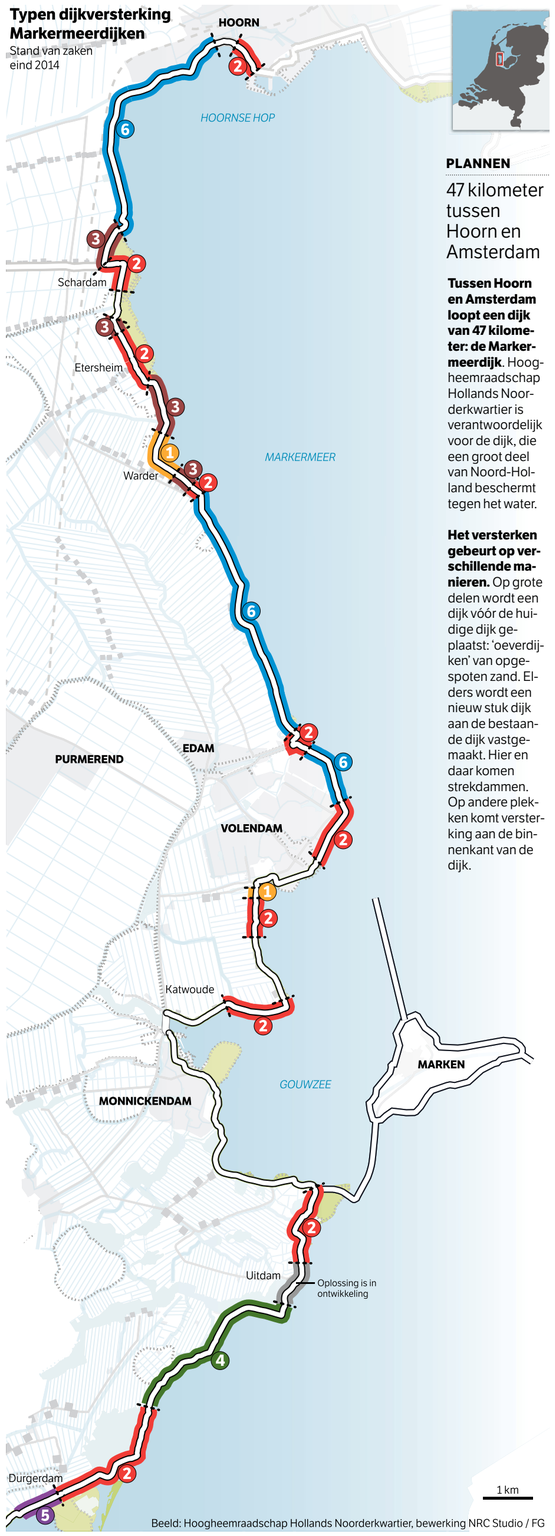

Beeld: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, bewerking NRC Studio / FG

PLANNEN

47 kilometer tussen Hoorn en Amsterdam

Tussen Hoorn en Amsterdam loopt een dijk van 47 kilometer: de Markermeerdijk. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is verantwoordelijk voor de dijk, die een groot deel van Noord-Holland beschermt tegen het water.

Het versterken gebeurt op verschillende manieren. Op grote delen wordt een dijk vóór de huidige dijk geplaatst: 'oeverdijken' van opgespoten zand. Elders wordt een nieuw stuk dijk aan de bestaande dijk vastgemaakt. Hier en daar komen strekdammen. Op andere plekken komt versterking aan de binnenkant van de dijk.

Wat hebben we over voor de **oude dijk**?

Dijkversterking

De eeuwenoude dijk tussen Hoorn en Amsterdam moet drastisch worden versterkt, want hij is onveilig, stelt het Hoogheemraadschap. Tegenstanders betwijfelen dat. En wijzen op alternatieven die de schoonheid van de dijk intact laten.

Door **Saskia van Loenen**

Foto **Siebe Swart/Hollandse Hoogte**

Voor de dijkversterking

‘Hoe langer we wachten, hoe onveiliger het wordt’

Luc Kohsiek is dijkgraaf van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, dat plannen ontwikkelde om de dijk te versterken. Op veel stukken komt een extra dijk vóór de huidige dijk.

‘Wij gaan uit van een situatie die zich eens in de 10.000 jaar zou kunnen voordoen. Mensen denken: dat gebeurt nooit. Het is honderd jaar niet gebeurd, dus waarom zouden we ons nu zorgen maken? Maar het onvoorspelbare is niet voorstelbaar. In 1953 was er in de honderd jaar daarvoor óók niets gebeurd. Als het hier mis gaat zullen grote delen van Noord-Holland onder water lopen.

De belangrijkste reden van de ingreep is dat de dijk in huidige staat honderd jaar oud is; sinds 1916 is er niets meer aan gedaan. In die honderd jaar zijn een paar dingen veranderd. De bodem achter de dijk is verzakt, die ligt nu 30, 40, 50 centimeter lager; het veen is ingeklonken. En: de te verdedigen waarde achter de dijk is ondertussen verzesvoudigd; meer mensen, huizen, industrie. Vergelijk het met een huis: die brandverzekering van 100 jaar geleden zou nu ook niet meer volstaan.

Het Rijk wil dat dijken periodiek worden getoetst. In die toetsing gelden ‘maatgevende omstandigheden’, een extreme situatie die eens in de 10.000 jaar zou kunnen voorkomen. We gaan daarbij uit van twee separate scenario’s: één, een langdurig te hoog waterpeil onder een middelmatige wind, en twee, een zware storm uit het oosten. Áls dat gebeurt is de kans groot dat die dijk onderuit gaat. In 2006 is de dijk hierop afgekeurd. In 2017 gelden nieuwe normen. Wat je wil is dat de dijk zo sterk is dat hij aan de nieuwe norm gaat voldoen. We zijn nu bezig die nieuwe normen te bekijken, komende zomer verwachten wij de resultaten. Dan gaan we het voorontwerp toetsen: moet de dijk nog hoger of breder, of mag hij smaller en kleiner? Wij denken dat de plannen min of meer in stand blijven, hooguit zal het hier en daar wat meer of minder worden. Maar de tekening zal vermoedelijk grotendeels blijven zoals ie is. Overigens: de dijk is in de afgelopen 800 jaar acht maal verhoogd of verzwaard. Het hoort ook bij dit type landschap: de dijken groeien mee met de omstandigheden.

Niet langer wachten

„Ik snap best de roep om innovaties, we werken samen met topdeskundigen en dagen de markt uit om met innovaties te komen. We zullen het onderste uit de kan halen. Dit bespreken we ook met de critici. Maar het kan niet zo zijn dat we hier nog veertig jaar mee bezig zijn. Dit had in 2017 al klaar moeten zijn. Het is al uitgesteld tot 2021. Terwijl: de bodem blijft dalen, het klimaat blijft wijzigen, dus de maatgevende omstandigheden zijn steeds ongunstiger. Hoe langer we wachten, hoe onveiliger het wordt.

Uit satellietbeelden blijkt dat de dijk stabiel is, stellen de tegenstanders. Op dit moment, ja. Maar blijft het ook stabiel onder die maatgevende omstandigheden? We hebben het wel over een langdúrige hoogwatersituatie.

Wat nieuwe technieken betreft, die zijn ook risicovol. Als je er wat mee zou kunnen zullen wij daar zeker gebruik van maken. Maar er zijn nog te veel onzekerheden: het heeft zich nog niet bewezen.

Het meest genoemde alternatief voor onze plannen is het plaatsen van extra pompen bij de Afsluitdijk. Ja, technisch kan het, op zich is dat niet zo’n probleem. Maar je moet dan toch denken aan 1 à 1,5 miljard euro. De dijkversterking is geraamd op 360 miljoen. Daar zit wel een factor 4 tussen. Uiteindelijk beslist de minister. Haar opdracht is helder: werk sober en doelmatig. Als er oplossingen zijn die drie keer duurder uitvallen, zal ze dit in 99 van de 100 gevallen niet doen, omdat er ook redelijke alternatieven zijn.

Bedenk ook: heel véél dijken moeten worden opgeknapt. Er zijn andere plekken in Nederland die nog veel onveiliger zijn. Als we in Noord-Holland voor de hoofdprijs gaan is er geen geld om andere urgente gebieden aan te pakken.”

Tegen de dijkversterking

‘Kijk naar wat allemaal mogelijk is, onderzóék het’

André Kuipers, ruimtevaarder, woont aan de dijk langs het Markermeer. Met onder meer Katja Schuurman en Jort Kelder schaart hij zich in een YouTube-filmpje achter de critici.

‘De dijk die van Hoorn naar Amsterdam kronkelt is de oudste én de mooiste dijk van Nederland. Deze dijk ligt er al 800 jaar, aangelegd toen dit nog de Zuiderzee was. Het is cultureel erfgoed. Daarom moet je kijken of het op een minder belastende manier aangepakt kan worden. Want natuurlijk zijn wij ook voor veiligheid. Maar met de plannen die er nu liggen zullen het uiterlijk van de dijk en zijn omgeving op veel plaatsen drastisch en voorgoed veranderen. Dat is nooit meer terug te draaien.

Nu is het een meer, en wordt het land erachter al beschermd door de dijk Enkhuizen-Lelystad; en daarachter ligt weer de Afsluitdijk, die binnenkort vernieuwd wordt.

Wat mij opvalt is dat het allemaal opeens zo snel moet. Er is haast. Maar waarom? Neem de tijd om hierin uiterst zorgvuldig te handelen.

Maak geen beleid gebaseerd op oude gegevens, want dat is wat nu gebeurt: de afkeuring van de dijk dateert alweer uit 2006. Met de laatste meetgegevens, de laatste technieken, de laatste inzichten én normeringen moet je beleid maken. Zo blijkt de dijk na nieuw onderzoek veel sterker te zijn dan waar men eerder vanuit ging. Ook blijkt uit satellietfoto’s dat de dijk de afgelopen twintig jaar stabiel op zijn plek is blijven liggen. De conditie van de dijk is veel beter dan wat tot nu toe werd gesuggereerd.

Kijk ook naar nieuwe ontwikkelingen, zoals dijkankers, waarmee je de dijk verankert aan de ondergrond; of een nieuw dijkmonitoringsysteem, waarmee je met een drainagepijp het waterpeil in de dijk kunt reguleren. Wat is er allemaal mogelijk? Onderzóék het.

Over die normering gesproken: het gaat om een situatie die zich theoretisch eens in de 10.000 jaar zou kunnen voordoen. Om te beginnen moet het eerst weken achter elkaar hard regenen waardoor een enorme hoeveelheid water in het IJsselmeer stroomt, die dan overloopt in het Markermeer. Gelijktijdig moet er een langdurige noordwesterstorm zijn, waardoor het water niet kan worden afgevoerd via de Afsluitdijk, direct gevolgd door een storm van windkracht 9 uit het oosten, die het water wekenlang tegen de dijk aan duwt; een storm die nota bene niet eens in de statistieken van het KNMI vóórkomt. Dat is een wel zéér onwaarschijnlijke reeks gebeurtenissen. Je kunt niet alle denkbare scenario’s ondervangen; er kan bij wijze van spreken ook een brok steen uit de ruimte op de dijk vallen.

Cultureel erfgoed

„Het tweede punt van de oplossing ligt in het verhogen van de afvoercapaciteit naar de Waddenzee, middels extra en grotere pompen bij de Afsluitdijk, waarvan er in 2017 tóch al een aantal geplaatst gaat worden. Het Hoogheemraadschap zegt: die zijn voor heel iets anders bedacht, namelijk voor de stijging van de zeespiegel. Maar extra pompcapaciteit kan ook dienen als alternatief voor het versterken van die dijken. Maar dát kost geld: 1 à 1,5 miljard, tegen 300 à 600 miljoen voor dit stukje dijk, heb ik me laten vertellen. Al moet ik dat laatste nog zien: de dijk tussen Enkhuizen en Hoorn, die ze al aangepakt hebben, viel tweeënhalf keer duurder uit dan begroot. Bovendien: na dit traject komen er nog héél veel kilometers dijk bij die óók versterkt moeten worden; die kosten hoef je dan ook niet meer te maken.

Maar, vooropgesteld dat er toch iets moet gebeuren, mijn derde punt: is cultureel erfgoed die extra kosten niet waard? Behoud van een historische dijk als deze? Uiteindelijk is het dus gewoon een politieke keuze. Dit is zo’n prachtig, oer-Hollands landschap, ik hoop dat iedereen hiervan kan blijven genieten. Het is doodzonde als een onnodige ingreep wordt gedaan. Mensen genieten van de natuur, wandelen, fietsen. Mijn buitenlandse gasten weten vaak niet wat ze zien, zo mooi is het hier.

Dus: maak pas op de plaats! En ga op een heel andere manier aan de toe- en afvoerknoppen draaien in plaats van alles te gooien op de dijken zwaarder maken. Ja maar, zeggen ze dan, ‘Het is beleid’. Nou, dan moet het beleid dus veranderen.”